

Kohtuasi C-215/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

19. mai 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Verwaltungsgericht Wiesbaden (Wiesbadeni halduskohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

13. mai 2020

Kaebaja:

JV

Vastustaja:

Bundesrepublik Deutschland

Põhikohtuasja ese

Broneeringuinfo edastamise lubatavus

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/681, [mis käsitleb broneeringuinfo kasutamist] terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks (ELT 2016, L 119, lk 132; edaspidi „direktiiv (EL) 2016/681“), mille kohaselt edastavad lennuettevõtjad eranditult kõikide reisijate kohta üksikasjalikku broneeringuinfot liikmesriikide asutatud broneeringuinfo üksustele, kes kasutavad kõnealust infot kindlaksmääratud kriteeriumide

alusel automaatseks võrdlemiseks andmebaasides sisalduvate andmetega, ilma et neil oleks selleks alust, ning seejärel säilitavad asjaomaseid andmeid viis aastat[,] on direktiiviga (EL) 2016/681 taotletud eesmärki ning täpsuse ja proportsionaalsuse nõudeid arvestades kooskõlas põhiõiguste hartaga, eelkõige harta artiklitega 7, 8 ja 52?

2. Eelkõige:

- a) Kas direktiivi (EL) 2016/681 artikli 3 punkt 9 koosmõjus direktiivi (EL) 2016/681 II lisaga on osas, milles selles on sätestatud, et direktiivis 2016/681 kasutatud mõiste „raske kuritegu“ tähendab direktiivi (EL) 2016/681 II lisas loetletud süütegu, mis on liikmesriigi õiguse kohaselt karistatav vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt kolm aastat, piisava täpsuse aspekti ning proportsionaalsuse nõuet arvestades kooskõlas põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8?
- b) Kas edastatav broneeringuinfo on osas, mis puudutab kohustust edastada nimed (direktiivi (EL) 2016/681 artikli 8 lõike 1 esimene lause koosmõjus I lisa punktiga 4), püsikliendi staatust käsitlev teave (direktiivi (EL) 2016/681 artikli 8 lõike 1 esimene lause koosmõjus I lisa punktiga 8) ja üldiste märkuste väljale vabas vormis kantav teave (direktiivi (EL) 2016/681 artikli 8 lõike 1 esimene lause koosmõjus I lisa punktiga 12), piisavalt täpne, et õigustada põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8 tagatud kaitse riivet?
- c) Kas põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8 ning direktiivi (EL) 2016/681 eesmärgiga on kooskõlas, et lisaks reisijate andmetele kogutakse ka kolmandate isikute andmeid, näiteks reisibüroo/reisiagendi (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 9), alaealisi saatvate isikute (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 12) ja kaasreisijate (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 17) andmeid?
- d) Kas direktiiv (EL) 2016/681 on osas, milles see näeb ette alaealiste broneeringuinfo edastamise, töötlemise ja säilitamise, kooskõlas põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 24?
- e) Kas direktiivi (EL) 2016/681 artikli 8 lõige 2 koosmõjus direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punktiga 18, mille kohaselt edastavad lennuettevõtjad liikmesriikide broneeringuinfo üksustele reisijaid käsitleva eelteabe (API andmed) ka siis, kui see on broneeringuinfo identne, on võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtet arvestades kooskõlas põhiõiguste harta artiklitega 8 ja 52?
- f) Kas direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõige 4 kui õiguslik alus nende kriteeriumide kindlaksmääramiseks, mille alusel andmeid võrreldakse, on piisav seaduslikult sätestatud õiguspärane alus põhiõiguste harta artikli 8 lõike 2 ning artikli 52 ja ELTL artikli 16 lõike 2 tähenduses?

- g) Kas direktiivi (EL) 2016/681 artiklis 12 piirduakse põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8 tagatud kaitset rikkudes veel rangelt vajalikuga, kui liikmesriikide broneeringuinfo üksused säilitavad edastatud andmeid viis aastat?
- h) Kas direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõike 2 kohane anonüümseks muutmise tähendab, et isikuandmete puhul on piiratud põhiõiguste harta artiklite 8 ja 52 kohaselt rangelt vajalikuga, kui seejuures on tegemist kõigest pseudonüümimisega ning andmeid on võimalik mis tahes ajal taasisikustada?
- i) Kas põhiõiguste harta artikleid 7, 8 ja 47 tuleb tõlgendada nii, et nendest tuleneb nõue teavitada reisijaid, kelle andmed on broneeringuinfo töötlemise raames taasisikustatud (direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõige 3), et anda neile seeläbi võimalus pöörduda kohtu poole?
- 3. Kas direktiivi (EL) 2016/681 artikkel 11 on osas, milles see lubab edastada broneeringuinfot kolmandatele riikidele, kelle andmekaitsetase ei ole piisav, kooskõlas põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8?
- 4. Kas direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõike 4 neljas lause tagab piisava kaitse eri liiki isikuandmete töötlemise eest Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1; edaspidi „määrus (EL) 2016/679“) artikli 9 tähenduses ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89; edaspidi „direktiiv (EL) 2016/680“), artikli 10 tähenduses, kui vabas vormis täidetavale tekstiväljale „Üldised märkused“ (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 12) saab kanda näiteks toidusoove käsitlevaid andmeid, mille alusel on võimalik teha järeldusi kõnealuste eri liiki isikuandmete kohta?
- 5. Kas määruse (EL) 2016/679 artikliga 13 on kooskõlas, kui lennuettevõtjad juhivad oma veebisaidil reisijate tähelepanu üksnes riigisisesele rakendusseadusele (käesoleval juhul – broneeringuinfo töötlemist reguleeriv seadus, millega on üle võetud direktiiv (EL) 2016/681; Gesetz über die Verarbeitung von Fluggastdaten zur Umsetzung der Richtlinie (EU) 2016/681; Fluggastdatengesetz, 6.6.2017, *BGBI. I*, lk 1484, edaspidi „FlugDaG“)?

Viidatud Euroopa Liidu õigusnormid

Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „põhiõiguste harta“) artiklid 7, 8, 24, 47 ja 52

ELTL artikkel 16

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/681, mis käsitleb broneeringuinfo kasutamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks (ELT 2016, L 119, lk 132)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/015, lk 355)

Viidatud riigisisised õigusnormid

Broneeringuinfo töötlemist reguleeriv seadus, millega on üle võetud direktiiv (EL) 2016/681 (Gesetz über die Verarbeitung von Fluggastdaten zur Umsetzung der Richtlinie (EU) 2016/681; edaspidi „FlugDaG“)

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

10. juunil 2017 jõustus FlugDaG, millega võeti Saksa õigusesse üle direktiiv (EL) 2016/681. Viidatud direktiiv reguleerib Euroopa Liidu liikmesriikidest kolmandatesse riikidesse suunduvate lendude ja kolmandatest riikidest Euroopa Liidu liikmesriikidesse suunduvate lendude broneeringuinfo edastamise ja töötlemise korda.
- Vastavalt direktiivi (EL) 2016/681 artikli 1 lõikele 2 on direktiivi eesmärk terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamine, avastamine, uurimine ja nende eest vastutusele võtmine. Direktiivi artikkel 4 kohustab liikmesriike asutama niinimetatud broneeringuinfo üksusi, kes vastutavad lennuettevõtjatelt broneeringuinfo kogumise, selle info säilitamise, töötlemise ja pädevatele

asutustele edastamise eest ning broneeringuinfo ja selle töötlemise tulemuste vahetamise eest teiste liikmesriikide broneeringuinfo üksustega. Vastavalt direktiivi (EL) 2016/681 artiklile 8 koosmõjus I lisaga peavad liikmesriigid kohustama kõiki lennuettevõtjaid edastama selle liikmesriigi broneeringuinfo üksusele, mille territooriumile lend saabub või mille territooriumilt lend väljub, kindlaksmääratud broneeringuinfo. Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 9 kohaselt võivad liikmesriigid broneeringuinfot üksteiselt taotleda ja üksteisele edastada. Artiklis 11 sätestatud tingimustel võib broneeringuinfot edastada ka kolmandatele riikidele. Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõige 2 näeb ette, et broneeringuinfo, mida tuleb säilitada viis aastat, muudetakse pärast kuue kuu möödumist „anonüümseks“, mis tähendab seda, et varjatakse andmeväljad, mis võiksid otseselt tuvastada reisija, keda broneeringuinfo käsitleb. Andmeid on direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõike 3 tingimustel siiski võimalik taasisikustada. Direktiivi artikkel 6 reguleerib broneeringuinfo töötlemist, mille käigus võrreldakse andmeid eelnevalt kindlaksmääratud kriteeriumide (FlugDaG-s „Muster“) põhjal automaatselt andmebaasides sisalduvate andmetega.

- 3 Kaebaja lendas lennuettevõtjaga Lufthansa 28. aprillil 2019 Frankfurt am Mainist (Saksamaa) Bogotásse (Kolumbia) ning 7. mail 2019 Rio de Janeirost (Brasiilia) tagasi Frankfurt am Maini. Kaebaja esitab vastustajale palve kustutada teda puudutav broneeringuinfo, mis on seotud nende lendudega.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 4 Põhikohtuasja lahendamise seisukohast on määrav see, kas direktiiv (EL) 2016/681 rikub tervikuna või osaliselt põhiõiguste hartat. Kui see on nii, siis ei oleks FlugDaG kui rakenduseseadus kohaldatav, millest tulenevalt oleks vaidlusaluste andmete töötlemine keelatud ja kaebaja nõue andmed kustutada oleks põhjendatud.

Esimene küsimus: kas direktiiv (EL) 2016/681 on tervikuna kooskõlas põhiõiguste hartaga?

- 5 Broneeringuinfo töötlemisega, mida näevad ette direktiiv (EL) 2016/681 ja FlugDaG, riivatakse eraelu puutumatuse põhiõigust, mille kaitse on tagatud põhiõiguste harta artikliga 7. Kõnealune õigus hõlmab nimelt igasugust teavet tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta (vt 9. novembri 2010. aasta kohtuotsus Volker ja Markus Schecke ja Eifert, C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662, punkt 52), niisiis ka direktiivi (EL) 2016/681 I lisas loetletud teavet isikute kohta, kelle broneeringuinfot töödeldakse. Broneeringuinfo töötlemine, mida näeb ette direktiiv (EL) 2016/681, kuulub lisaks ka põhiõiguste harta artikli 8 kohaldamisalasse, kuna tegemist on isikuandmete töötlemisega selle artikli tähenduses, mistõttu peab see tingimata vastama kõnealuses artiklis ette nähtud andmekaitseõuetele (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 123).

- 6 Euroopa Kohtu praktika kohaselt kujutab isikuandmete edastamine kolmandale isikule, näiteks ametiasutusele, endast põhiõiguste harta artikliga 7 tagatud põhiõiguse riivet, olenemata sellest, kuidas edastatud andmeid hiljem kasutatakse. Sama kehtib isikuandmete säilitamise ning isikuandmetele juurdepääsu suhtes, mis antakse ametiasutustele selleks, et nad saaksid andmeid kasutada. Riive tuvastamiseks ei ole oluline, kas asjassepuutuvad andmed on delikaatsed või kas puudutatud isikud on selle riive tõttu pidanud taluma mingeid ebamugavusi (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 124). Sama saab väita ka põhiõiguste harta artiklit 8 arvestades, kuivõrd tegemist on isikuandmete töötlemisega (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 126).
- 7 Harta artiklites 7 ja 8 tunnustatud õigused ei ole siiski absoluutsed eelisõigused, vaid neid tuleb arvesse võtta kooskõlas nende ülesandega ühiskonnas (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 136). Selliste õiguste piiramine võib siiski olla lubatud üldist huvi pakkuvatel eesmärkidel, mille hulka kuulub võitlus terrorismi ja raskete kuritegude vastu (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 149). Põhiõiguste riive peab siiski olema nende eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik ning ei tohi osutada eaproportsionaalseks kitsamas tähenduses. Lisaks nähtub põhiõiguste harta artikli 52 lõikest 1, et liidu põhiõiguste ja -vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ja nende õiguste ja vabaduste olemust arvestades. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib neile õigustele ja vabadustele piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 138).
- 8 Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale nõuab proportsionaalsuse põhimõte, et liidu institutsioonide aktid oleksid vastava õigusaktiga taotletavate õiguspärase eesmärkide saavutamiseks sobivad ega läheks kaugemale sellest, mis on nende eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik (8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punkt 46). Seoses põhiõigusega eraelu puutumatusele tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast nõue, et isikuandmete kaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda rangelt vajalikuga (8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punkt 52).
- 9 Selle nõude täitmiseks peab riivet kaasa toov õigusakt sätestama selged ja täpsed reeglid asjaomase meetme ulatuse ja kohaldamise kohta ning kehtestama miinimumnõuded. Isikutel, kelle andmeid edastati, peavad olema piisavad tagatised, mis võimaldavad tõhusalt kaitsta nende isikuandmeid kuritarvitamise ohu eest. Eelkõige peab õigusaktis olema sätestatud, millistel asjaoludel ja millistel tingimustel võib selliste andmete töötlemist ette nägevat meetet võtta, et oleks tagatud riive piirdumine rangelt vajalikuga. Niisuguste tagatiste olemasolu on veelgi vajalikum siis, kui isikuandmeid töödeldakse automaatselt. See kehtib eelkõige juhul, kui tegemist on eri liiki delikaatsete isikuandmete kaitsega

(8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punktid 54 ja 55).

- 10 Esinevad tõsised kahtlused, kas direktiiv (EL) 2016/681 vastab kõnealustele nõuetele kõikidest aspektidest.
- 11 Direktiivi (EL) 2016/681 sätete kohaselt on lennuettevõtjad kohustatud edastama iga lennu eranditult kõikide reisijate broneeringuinfo liikmesriikide broneeringuinfo üksustele, kus kõnealused andmed automaatselt töödeldakse ja püsivalt säilitatakse. Konkreetset ajendit, näiteks konkreetseid pidepunkte, mis annaksid alust eeldada seost rahvusvahelise terrorismi või organiseeritud kuritegevusega, ei ole seejuures vaja. See toob kaasa olukorra, kus lühikese aja jooksul töödeldakse ja säilitatakse sadu biljoneid kirjeid. Broneeringuinfo puhul puudutab „andmete säilitamine“ seega ilmselgelt väga paljude Euroopa Liidu elanike põhiõigusi.
- 12 Teave, mille edastamist näeb ette direktiivi (EL) 2016/681 artikli 8 lõike 1 esimene lause koosmõjus I lisaga, on väga ulatuslik ning hõlmab peale reisijate nimede ja aadresside ning broneeringu täieliku marsruudi ka pagasi ja kaasreisijate andmeid, kogu makseviise käsitlevat teavet ning täpsemalt määratlemata „üldisi märkusi“. Kõnealuse andmekogumi põhjal saab teha väga täpseid järeldusi asjaomaste isikute era- ja tööelu kohta. Nimelt nähtub andmetest, kes, millal, kelle saatel ja kuhu on reisinud, milliseid maksevahendeid on seejuures kasutatud ja kes on märgitud kontaktandmetesse, samuti nähtub andmetest, kas asjaomane isik on reisinud kerge või raske pagasiga. Vabas vormis täidetaval tekstiväljal võivad „üldiste märkuste“ all sisalduda täiendavad andmed, mille maht on täielikult ebaselge (selle kohta allpool).
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et broneeringuinfo töötlemine ja säilitamine on võrreldav elektroonilise side andmete säilitamisega. Selle kohta on Euroopa Kohus märkinud, et see kujutab endast harta artiklitega 7 ja 8 kaitstud põhiõiguste ulatuslikku riivet, mida tuleb pidada eriti tõsiseks. Nimelt võib olukord, kus ilma põhjuseta säilitatakse mahukaid andmeid, mille põhjal saab teha järeldusi asjaomaste isikute era- ja tööelu kohta, tekitada asjassepuutuvates isikutes tunde, et nende eraelu pidevalt jälgitakse (8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punkt 37).
- 14 Oma esimeses otsuses andmete säilitamise kohta leidis Euroopa Kohus, et kõnealune säilitamine on põhiõigustega vastuolus muu hulgas ka seetõttu, et säilitada tuleb ka nende isikute andmed, kelle kohta pole mingeid tõendeid, mille põhjal võiks arvata, et nende käitumisel oleks kas või kaudne või kauge seos raskete kuritegudega (8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punkt 58). See käib ka broneeringuinfo töötlemise ja säilitamise kohta, mis näitab, et direktiivi (EL) 2016/681 sätted lähevad kaugemale sellest, mis on vajalik selle direktiivi eesmärkide saavutamiseks, ja on seega Euroopa Kohtu praktika tähenduses ebaproportsionaalsed. Lisandub see, et broneeringuinfot – erinevalt sidevõrkude

andmeliiklusega seotud andmetest – mitte ainult ei säilitata ilma põhjuseta, vaid ka töödeldakse, see tähendab, et teatud kriteeriumide alusel võrreldakse neid automaatselt andmebaasides sisalduvate andmetega.

Teise küsimuse alaküsimus a: mõiste „raske kuritegu“

- 15 Küsitav on ka broneeringuinfo kogumise ja töötlemise täpsus ja proportsionaalsus, arvestades neid kuritegusid, mille vastu andmete kogumise ja töötlemisega võidelda soovitakse. Direktiivi (EL) 2016/681 deklareeritud eesmärk on terroriakti või raske kuriteo ennetamine, avastamine, uurimine või selle eest vastutusele võtmine. Direktiivi artikli 3 punktis 9 on „raske kuritegu“ määratletud kui II lisas loetletud süütegu, mis on liikmesriigi õiguse kohaselt karistatav vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt kolm aastat. Direktiivi (EL) 2016/681 II lisa sisaldab artikli 3 punktis 9 osutatud kuritegude loetelu, mis koosneb 26 kuriteost. Nende hulka kuuluvad näiteks korruptsioon (punkt 6), kelmus (punkt 7), arvuti-/küberkuriteod (punkt 9) ja keskkonnakuriteod (punkt 10).
- 16 Kõigepealt on kahtluse all nende sätete täpsus. Näiteks Saksa karistusõiguses puudub kuriteo koosseisutunnusena „korruptsioon“, viidatud mõiste hõlmab üldmõistena paljusid kuritegusid. Sama käib mõistete „kelmus“, „arvutikuriteod“ ja „keskkonnakuriteod“ kohta.
- 17 Eespool märgitu ja direktiivi (EL) 2016/681 artikli 3 punktis 9 sisalduv viide liikmesriikides kehtivale karistumääradele toovad kaasa selle, et broneeringuinfot kasutatakse liidu eri liikmesriikides erinevalt. Nimelt jääb liikmesriikide otsustada, kas pidada teatavaid kuritegusid riigisiseses karistusseadustikus sisalduva karistumäära alusel „rasketeks kuritegudeks“ direktiivi tähenduses või mitte.
- 18 Sätete kohasuse aspektist tekitab lisaks kahtlusi direktiivi (EL) 2016/681 artikli 3 punktis 9 karistuse alammäärana sätestatud maksimaalselt kolmeaastane vangistus. Saksa karistusõiguse kohaselt on selle määraga hõlmatud tohutult suur hulk kuritegusid, mille liigitamine „rasketeks kuritegudeks“ on vägagi küsitav. Nii on Saksa karistusseadustiku (Strafgesetzbuch, edaspidi „StGB“) § 263 kohaselt kelmuse eest ette karistusena ette nähtud juba kuni viieaastane vangistus. Sama käib näiteks süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamise, hoidmise või turustamise kohta (StGB § 259), arvutikelmuse (StGB § 263a) või usalduse kuritarvitamise kohta (StGB § 266) kohta. Kõiki neid kuritegusid saab liigitada direktiivi (EL) 2016/681 II lisas loetletud kuritegude alla (eelkõige punktis 6 osutatud „kelmuse“ alla). Sellised kuriteod kuuluvad aga sageli esineva „masskuritegevuse“ hulka ja neid võidakse toime panna ka kergemate kuritegudena. Nende kohta teabe kogumine, nagu näeb ette direktiiv (EL) 2016/681, ei ole sellisel juhul aga kuidagi seotud raskete kuritegude ärahoidmise ja nende eest vastutusele võtmisega.

Teise küsimuse alaküsimus b: broneeringuinfo täpsus

- 19 Arvestades asjaolu, et Euroopa Kohus nõuab asjaomase meetme ulatust ja kohaldamist reguleerivaid selgeid ja täpseid reegleid (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 141), ei ole teatav broneeringuinfo, mis tuleb lennuettevõtjatel edastada liikmesriikide broneeringuinfo üksustele, direktiivi (EL) 2016/681 I lisas piisavalt täpselt kindlaks määratud.
- 20 Täielikult ei ole arusaadav, mida on mõeldud edastatava(te) „nime(de)ga“ (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 4). See nähtub FlugDaG § 2 punktidest 1 ja 9, millega on direktiivi asjaomased sätted üle võetud ja mille kohaselt tuleb edastada perekonnanimi, sünnijärgne nimi, eesnimed ja võimalik doktorikraad ning muud nimega seotud andmed. Nime puudutavale küsimusele vastates ei tehta üldjuhul teatavaks sünnijärgset nime. Seega jääb ebaselgeks, kas sünnijärgne nimi kuulub direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punktis 4 osutatud „nime(de)“ alla. Küsitav on ka see, kas akadeemilist kraadi tuleb pidada nime osaks direktiivi tähenduses.
- 21 Ebatäpsed on sätted ka püsikliendi staatust käsitleva teabe edastamise ja töötlemise osas (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 8). Eelkõige on ebaselge, kas asjaomane teave hõlmab üksnes teavet püsiklientide boonusprogrammides osalemise kohta või ka konkreetseid andmeid sellises programmis osaleva isiku lendude ja broneeringute kohta.
- 22 „Üldised märkused (sealhulgas [...]“ direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punktis 12 on sõnastatud väga laialt ja arusaamatult. Nagu nähtub sõnast „sealhulgas“, on tegemist vaid näitliku, mitte ammendava loeteluga. Peale selle võidakse kõnealusele vabas vormis täidetavale tekstiväljale kanda ka teavet, millel puudub igasugune seos broneeringuinfo edastamise eesmärgiga (nii ka juba Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 160). Eelkõige võib sõnastusest tuleneda võimalus edastada ka sellist teavet, mille edastamiseks direktiiv (EL) 2016/681 luba anda ei soovi, nimelt delikaatseid andmeid, mida direktiivi (EL) 2016/681 põhjenduse 15 kohaselt koguda ei tohiks (vt selle kohta ka neljas küsimus).

Teise küsimuse alaküsimus c: asjassepuutuvad kolmandad isikud

- 23 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 1 lõike 1 kohaselt reguleerib direktiiv ELi-väliste lendude reisijate broneeringuinfo edastamist lennuettevõtjate poolt ja selle info töötlemist liikmesriikides. Viidatud direktiivi artikli 3 punkti 4 kohaselt on reisija isik, sealhulgas transfeer- või transiitreisija, v.a meeskonnaliige, keda lennuettevõtja nõusolekul veetakse või hakatakse vedama õhusõidukis, kusjuures sellisest nõusolekust annab tunnistust kõnealuse isiku kandmine reisijate nimekirja. Direktiivi (EL) 2016/681 I lisas sisalduv loetelu hõlmab aga mitmesuguseid edastatavaid andmeid, mis ei puuduta eespool määratletud „reisijaid“. Seega on direktiivi sätted vastuolulised.

- 24 Nii on direktiivi (EL) 2016/681 artikli 3 punktiga 4 vastuolus direktiivi I lisa punkt 9, mille kohaselt peab broneeringuinfo hõlmama ka andmeid reisibüroo ja seal tegutseva reisiagendi kohta. Direktiivi I lisa punkti 12 kohaselt tuleb vabas vormis täidetavale tekstiväljale „Üldised märkused“ kanda eelkõige teave alaealisi lennu väljumisel ja saabumisel saatvate isikute kohta ning alaealisi saatvate ja vastuvõtivate lennujaama töötajate kohta.
- 25 On ilmselge, et kogu nimetatud teave ei puuduta direktiivi (EL) 2016/681 artikli 3 punktis 4 määratletud reisijate rühma. Sellegipoolest peavad lennuettevõtjad edastama selle teabe liikmesriikide broneeringuinfo üksustele, kes seda teavet säilitavad. Selle põhjal leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kõnealused sätted kogumina ei piirdu rangelt vajalikuga Euroopa Kohtu praktika tähenduses (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 141). Kõikide asjassepuutuvate kolmandate isikute puhul tekib lisaks küsimus, kuidas tuleb neid nende isikuandmete töötlemisest kooskõlas määruse (EL) 2016/679 artikliga 14 teavitada.
- 26 Direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkti 17 kohaselt tuleb edastada ja töödelda ka reisijate kaasreisijate broneeringuinfo. Kaasreisijate andmeid kogutakse seega kahel korral, kuna broneeringuinfot nende kui reisijate kohta tuleb nagunii edastada ja töödelda. Järelikult on tegemist võimalikult väheste andmete kogumise nõude tõsise rikkumisega (vt määruse (EL) 2016/679 artikli 5 lõike 1 punkt c).

Teise küsimuse alaküsimus d: alaealised

- 27 Direktiivi (EL) 2016/681 kohaselt peavad lennuettevõtjad edastama liikmesriikide broneeringuinfo üksustele eranditult kõikide reisijate, sealhulgas alaealiste reisijate broneeringuinfo.
- 28 Alaealiste reisijate andmeid võidakse ühelt poolt töödelda selleks, et kohaldada terrorismi või raskete kuritegudega seotud olla võivate alaealiste suhtes ennetavaid või karistuslikke meetmeid, ja teiselt poolt alaealiste kaitse eesmärgil, näiteks lastega kaubitsemise avastamise või selle eest vastutusele võtmise eesmärgil. Kõnealused erinevad eesmärgid nõuavad diferentseeritud sätteid. See nähtub direktiivi (EL) 2016/680 artiklist 6, mille kohaselt tuleb andmesubjektide eri kategooriate isikuandmeid nii palju kui võimalik selgelt eristada. Nende eristatavate kategooriate hulka kuuluvad eelkõige isikud, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo (direktiivi (EL) 2016/680 artikli 6 punkt a), ning süüteoohvrid ja isikud, kelle puhul teatavad asjaolud annavad alust arvata, et nad võivad olla süüteo ohvrid (direktiivi (EL) 2016/680 artikli 6 punkt c).
- 29 Kui aga andmeid kogutakse ja töödeldakse alaealiste suhtes karistuslike või ennetavate meetmete kohaldamise eesmärgil, tuleb meeles pidada, et broneeringuinfo töötlemise tulemuste põhjal saab kriminaalkorras vastutusele võtta vaid noorukeid, kes on juba jõudnud karistusõigusliku vastutuse ikka. Seega

läheb direktiiv (EL) 2016/681 rangelt vajalikust kaugemale, kuna see ei piirdu karistusõigusliku vastutuse ikka jõudnud alaealiste andmete kogumisega.

- 30 Seoses broneeringuinfo kogumise ja töötlemisega alaealiste kaitse eesmärgil tuleb meele pidada, et lapsed ja noorukid vajavad erilist kaitset. See nähtub põhiõiguste harta artiklist 24, milles on lastele erilise kaitse tagamiseks sätestatud eraldi liidu põhiõigused. Erilise kaitse vajadus esineb ka laste isikuandmete töötlemisel. Kuivõrd alaealiste reisijate broneeringuinfot soovitakse koguda ja töödelda laste vastu suunatud kuritegevuse ärahoidmise või selle eest vastutusele võtmise eesmärgil, on direktiivi (EL) 2016/681 sätted selleks sobimatud. Broneeringuinfo töötlemise eesmärk on leida ja tuvastada kahtlasi isikuid. Kahtlaste isikute leidmiseks võrreldakse broneeringuinfot teatavate kriteeriumide alusel automaatselt andmebaasides sisalduvate andmetega (vt direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõige 2). Mis puudutab alaealiste kaitset lastega kaubitsamise eest, siis ei ole alaealiste andmed mitte kahtlustatavate andmed, vaid hoopis kaitset vajavate isikute andmed. Seepärast tuleks neid andmeid ka teistmoodi käsitleda. Vajadus võrrelda andmeid teatavate kriteeriumide alusel andmebaasides sisalduvate andmetega aga sellisel juhul just nimelt puudub. Seega on ilmselge, et alaealiste reisijate broneeringuinfo käsitlemist puudutavas osas ei ole direktiivi (EL) 2016/681 sätted piisavalt diferentseeritud.

Teise küsimuse alaküsimus e: reisijaid käsitlev eelteave (API andmed)

- 31 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 8 lõige 2 sätestab, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed selle tagamiseks, et liikmesriigi broneeringuinfo üksusele edastatakse ka direktiivi I lisa punktis 18 loetletud reisijaid käsitlev eelteave (API andmed), muu hulgas isikut tõendava dokumendi liik, dokumendi number, dokumendi väljastanud riik, dokumendi kehtivuse lõpp, kodakondsus, perekonnanimi, eesnimi, sugu, sünnikuupäev, lennuettevõtja, lennu number, väljumiskuupäev, saabumiskuupäev, väljumislennujaam, saabumislennujaam, väljumis- ja saabumisaeg. Seega on API andmetes arvukalt kokkulangevusi broneeringuinfo, mis tuleb nagunii edastada, näiteks kavandatavad reisikuupäevad (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 3), nimed (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 4) või konkreetse broneeringu täielik marsruut (direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 7).
- 32 Kõnealune broneeringuinfo kahekordne töötlemine on vastuolus võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttega, mis on sätestatud muu hulgas direktiivis (EL) 2016/680. Viidatud põhimõte tuleneb esmalt direktiivi (EL) 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktist c, mis sätestab, et isikuandmed ei tohi olla liiased nende töötlemise eesmärkide suhtes. Direktiivi (EL) 2016/680 artikli 20 lõige 1 täpsustab seda põhimõtet, sätestades, et liikmesriigid näevad ette, et vastutav töötleja võtab meetmeid andmekaitsepõhimõtete (nagu võimalikult väheste andmete kogumine) tõhusaks rakendamiseks. Peale selle sätestab viidatud direktiivi artikli 20 lõige 2, et töödeldakse ainult isikuandmeid, mis on vajalikud töötlemise iga konkreetse eesmärgi saavutamiseks.

Teise küsimuse alaküsimus f: kriteeriumide õiguslik alus

- 33 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõike 3 punkti b kohaselt tuleb lennuettevõtjate poolt liikmesriikide broneeringuinfo üksustele edastatud broneeringuinfot töödelda eelnevalt kindlaksmääratud kriteeriumide alusel. Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõike 4 teises ja neljandas lauses on sätestatud, et kõnealused eelnevalt kindlaksmääratud kriteeriumid peavad olema sihipärased, proportsionaalsed ja konkreetsed ning ei tohi mitte mingil juhul põhineda inimese rassil või etnilisel päritolul, poliitilisel seisukohal, usutunnistusel või filosoofilisel veendumusel, ametiühingusse kuuluvusel, tervise seisundil, seksuaalelul või seksuaalsel sättumusel. Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõike 4 kolmanda lause kohaselt on kõnealuste kriteeriumide kehtestamine liikmesriikide broneeringuinfo üksuste ülesanne.
- 34 Broneeringuinfo töötlemist eelnevalt kindlaksmääratud kriteeriumide alusel reguleeriva korra sisuline väljatöötamine jääb seega täielikult liikmesriikide täidesaatvate asutuste ülesandeks. Selle tagajärjel on liidu liikmesriikides rakendatavad kriteeriumid paratamatult erinevad ja olenevalt reisi sihtkohast kohaldatakse reisijate suhtes erinevaid kriteeriume, mis võivad viia täiesti erinevate tulemusteni.
- 35 On küsitav, kas see on kooskõlas põhiõiguste harta artikli 8 lõikega 2 ja artikliga 52 ning ELTL artikli 16 lõikega 2. Põhiõiguste harta artikli 8 lõike 2 kohaselt tuleb isikuandmeid töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Põhiõiguste harta artikli 52 lõike 1 esimese lause kohaselt tohib hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist piirata ainult seadusega. Vastavalt ELTL artikli 16 lõikele 2 kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt eeskirjad füüsiliste isikute kaitse kohta seoses isikuandmete töötlemisega liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning liikmesriikides liidu õiguse reguleerimisalasse kuuluva tegevuse puhul.
- 36 Selleks et liidu põhiõiguste riive oleks põhjendatud, on lisaks asjaomase õigusnormi olemasolule nõutav, et õigusnorm oleks ka piisavalt täpne (vt 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, punkt 99). Seaduse subjekt peab suutma seadusest tulenevaid tagajärgi ette näha, kusjuures lähtuda tuleb üldisest sättest, kui täpsem säte ei tule reguleerimiseseme puhul kõne alla (20. mai 2003. aasta kohtuotsus Österreichischer Rundfunk jt, C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, EU:C:2003:294, punkt 77).
- 37 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõige 4 neid nõudeid ei täida. Viidatud direktiivi artikli 6 lõike 4 teine lause kujutab endast määratlemata deklareeringut, millega luuakse eksitavalt mulje kriteeriumide täpsustamisest, kuigi tegelikult seda tehtud ei ole. Direktiivi artikli 6 lõike 4 kolmas lause jätab sisulise ja põhimõttelise tähtsusega otsuse selle kohta, milliseid andmeid tuleb kasutada automaatsel võrdlemisel aluseks võetavate kriteeriumide kindlaksmääramisel, täielikult

liikmesriikide teha. See ei ole reguleerimisesemest tulenevalt siiski tingimata vajalik. Euroopa Liidu seadusandjal oleks olnud võimalik nimetada teatavad andmed või alused, mida tuleb või ei tule kriteeriumide kindlaksmääramisel kasutada. Selles osas ei ole eri liikmesriikides toime pandavad kuriteod ja/või terroriaktid ega kahtlaste isikute leidmisel aluseks võetavad kriteeriumid liikmesriigiti erinevad.

- 38 Ainukese võimalusena liikmesriikides välja töötatud kriteeriumide proportsionaalsuse kontrollimiseks näeb direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõige 7 koosmõjus artikliga 5 ette, et broneeringuinfo üksuse andmekaitseametnikul on õigus andmetega tutvuda. Ent direktiivi artikli 5 lõike 1 kohaselt nimetab andmekaitseametniku ametisse broneeringuinfo üksus ise ja andmekaitseametnik on üldjuhul tegev broneeringuinfo üksuses, mistõttu ei ole tema sõltumatus algusest peale tagatud (andmekaitseasutuse sõltumatuse kohta vt 9. märtsi 2010. aasta kohtuotsus komisjon vs. Saksamaa, C-518/07, EU:C:2010:125, ja 16. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus komisjon vs. Austria, C-614/10, EU:C:2012:631).

Teise küsimuse alaküsimus g: säilitamise aeg

- 39 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõike 1 kohaselt säilitatakse broneeringuinfot viis aastat. Direktiivi põhjenduse 25 teise lause kohaselt tuleb broneeringuinfot selle laadi ja kasutusviiside tõttu säilitada piisavalt kaua. Siiski ei ole selgitatud, miks on vaja asjaomast infot säilitada viis aastat.
- 40 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks on arusaamatu, miks on vajalik sedavõrd pikk säilitamisaeg. Kui reisijaid on vastavalt direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõike 4 esimesele lausele enne nende graafikujärgset saabumist liikmesriiki või väljumist liikmesriigist hinnatud, ilma et seejuures oleks nende suhtes tekkinud kahtlusi, ei leidu ühtegi objektiivset alust eeldada, et reisijaid võiksid kas või kaudselt olla seotud terroriaktide või raskete kuritegudega. Seega puudub andmete säilitamise ja direktiiviga 2016/681 taotletud eesmärkide vahel piisav seos. Andmete püsiv säilitamine on kohane vaid juhul, kui on konkreetselt alust eeldada, et teatud reisijatest lähtub oht (vt Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 204 jj). Pelk teoreetiline võimalus, et andmed muutuvad ohutuse seisukohast millalgi oluliseks, ei ole seevastu piisav, et põhjendada põhiõiguste tõsist riivet, mis seisneb isikuandmete aastatepikkuses säilitamises.
- 41 Euroopa Kohus on seoses andmete säilitamisega – asjas, mis puudutas isikuandmete ulatuslikku säilitamist muus vormis, ilma et selleks oleks olnud alust – juba märkinud, et direktiiv, mis näeb andmete säilitamise ette kuni 24 kuu vältel, ei taga riive piirdumist rangelt vajalikuga (8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punkt 63). Kui juba 24 kuud on andmete säilitamiseks liiga pikk aeg, siis on seda enam ülemäära pikk viieaastane säilitamistähtaeg, nagu see on käesolevas asjas.

Teise küsimuse alaküsimus h: anonüümseks muutmine

- 42 Direktiivi (EL) 2016/681 põhjenduse 25 kohaselt peab niinimetatud anonüümseks muutmise tagama andmekaitse kõrge taseme. See näib olevat vägagi kaheldav. Direktiivi artikli 12 lõike 2 kohaselt muudetakse broneeringuinfo pärast kuue kuu möödumist „anonüümseks“, kuid see ei vähenda kuidagi säilitamistähtaaja ebaproportsionaalsust.
- 43 Esmalt tuleb märkida, et nimetus „anonüümseks muutmise“ on süsteemiväline ja eksitav. Tegemist on lihtsalt andmete pseudonüümimisega direktiivi 2016/680 artikli 3 punkti 5 tähenduses. See erineb anonüümseks muutmisest selle poolest, et andmete seostamist konkreetse isikuga ei muudeta võimatuks püsivalt ja lõplikult, vaid säilib taasisikustamise võimalus (vt direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõige 3), seega saab vahetut seost konkreetse isikuga väga lihtsalt taastada. Seepärast on ebaselge, miks ei kasutata mõistet „pseudonüümimine“, nagu see on kasutusel direktiivis (EL) 2016/680. Tulenevalt andmete taasisikustamise võimalusest vähendab pseudonüümimine aga põhiõiguse riive intensiivsust tunduvalt väiksemal määral kui tõeline anonüümseks muutmise.
- 44 Peale selle tuleb arvesse võtta direktiivi (EL) 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti e. Viidatud sätte kohaselt säilitatakse isikuandmeid kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada, üksnes seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse. Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõikes 2 ette nähtud nii-öelda anonüümseks muutmise korral on asjaomast isikut võimalik identifitseerida kogu viieaastase säilitamistähtaaja vältel, nagu nähtub direktiivi (EL) 2016/681 artikli 12 lõikest 3, mis käsitleb andmete (taas)avaldamist pärast kuue kuu möödumist. Ei ole aga alust eeldada, et see oleks direktiivi (EL) 2016/681 kohaldamisel tingimata vajalik, ja direktiivi andja ei ole seda ka põhjendanud.

Teise küsimuse alaküsimus i: teavitamine pärast taasisikustamist

- 45 Direktiivis (EL) 2016/681 puudub säte, mis kohustaks andma asjaomastele isikutele teada, kui nende andmed, mida säilitatakse liikmesriikide broneeringuinfo üksustes, vastavalt direktiivi artikli 12 lõikele 3 uuesti taasisikustatakse. Sätestatud on vaid see, et taasisikustamiseks peab loa andma „õigusasutus“ või muu riigiasutus (direktiivi 2016/681 artikli 12 lõike 3 punkt b).
- 46 Euroopa Kohus on Euroopa Liidu ja Kanada vahelist lepingut käsitlevas arvamuses juba märkinud, et kõnealuse kavandatava lepingu kohaselt teavitatakse reisijaid veebisaidi kaudu küll nende andmete üldisest töötlemisest turva- ja piirikontrollide käigus, kuid üldine teavitamine ei anna neile võimalust saada teada, kas pädevad asutused on nende andmeid kasutanud enamaks kui ainult nende kontrollide tarbeks (Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 223). Euroopa Kohtu arvamuses on lisaks sõna-sõnalt märgitud: „[...] olukordades, milles esinevad niisugust kasutamist õigustavad objektiivsed asjaolud, mis tingivad vajaduse kohtu või sõltumatu

haldusasutuse eelneva loa järele, osutub seega vajalikuks lennureisijate isiklik teavitamine. Sama kehtib juhul, kui lennureisijate broneeringuinfot edastatakse teistele ametiasutustele või eraõiguslikele isikutele“ (Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 223).

- 47 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on Euroopa Kohtu kõnealune hinnang ülekantav direktiivile (EL) 2016/681, millest tulenevalt leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et asjaomaseid isikuid tuleb nende andmete taasisikustamisest isiklikult teavitada. Kui Euroopa Kohus peaks asuma seisukohale, et asjaomaste isikute viivitamatu teavitamine nende andmete taasisikustamisest võib liiga suurel määral mõjutada taotletud eesmärki, milleks on terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamine, avastamine, uurimine ja nende eest vastutusele võtmine, siis tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul teavitada asjaomaseid isikuid hiljemalt sel hetkel, mil taasisikustamise eesmärgi saavutamine ei ole enam ohus, kuna näiteks uurimistoimingud on lõpetatud.
- 48 Põhiõiguste harta artikli 47 kohaselt on asjaomasel isikul lisaks õigus, et tingimuste täidetust kontrolliks sõltumatu ja erapooletu seaduse alusel moodustatud kohus, mitte „õigusasutus“. Käesoleval juhul on aga õiguskaitsevahendite kasutamine täielikult välistatud.

Kolmas küsimus: edastamine kolmandatele riikidele

- 49 Vastavalt direktiivi (EL) 2016/681 artikli 11 lõikele 1 võib broneeringuinfot ja selle töötlemise tulemusi edastada kolmandale riigile üksnes igal üksikjuhul eraldi ja eeldusel, et on täidetud raamotsuse 2008/977/JSK artiklis 13 sätestatud tingimused, et edastamine on vajalik kõnealuse direktiivi d eesmärkide saavutamiseks, et kolmas riik nõustub edastama andmeid teisele kolmandale riigile üksnes juhul, kui see on tingimata vajalik kõnealuse direktiivi eesmärkide saavutamiseks ja üksnes kõnealuse liikmesriigi sõnaselgel loal, ning et täidetud on samad tingimused kui artikli 9 lõikes 2.
- 50 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 11 lõige 2 näeb ette erandi sellest nõudest, sätestades, et olenemata raamotsuse 2008/977/JSK artikli 13 lõikest 2 (nüüd direktiivi (EL) 2016/680 artikkel 38) võib broneeringuinfot üksnes erandjuhtudel edastada ilma selle liikmesriigi eelneva nõusolekuta, kellelt broneeringuinfo saadi, kui selline edastamine on hädavajalik liikmesriiki või kolmandat riiki ähvardavale terroriakti või raske kuriteoga seonduvale konkreetsele ja tegelikule ohule reageerimiseks ning eelnevat nõusolekut ei ole võimalik õigel ajal saada.
- 51 Kuna broneeringuinfo edastamisega kolmandatele riikidele antakse nende riikide asutustele võimalus broneeringuinfo tutvuks, peavad kõik andmete kasutamist reguleerivad põhimõtted, mis tagavad sellega seotud põhiõiguste riive proportsionaalsuse ja kohase andmekaitsetaseme, kehtima ka kolmandate riikide suhtes. Selle kohta on Euroopa Kohus Euroopa Liidu ja Kanada vahelist lepingut käsitlevas arvamuses märkinud, et isikuandmeid võib liidust kolmandasse riiki edastada ainult juhul, kui see riik tagab põhiõiguste ja -vabaduste kaitse taseme,

mis on sisuliselt samaväärne sellega, mis on tagatud liidus. Sellega soovitakse vältida olukorda, kus lepingus ette nähtud kaitsetasemest on võimalik mööda hiilida isikuandmete edastamisega muudesse kolmandatesse riikidesse, ja kindlustada liidu õigusega tagatud kaitsetaseme järjepidevus (Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 214). Selle põhjal tegi Euroopa Kohus järelduse, et isikuandmete edastamine kolmandale riigile on lubatav vaid siis, kui on olemas liidu ja asjaomase kolmanda riigi vaheline leping, mis oleks Euroopa Liidu ja Kanada vahelise lepinguga samaväärne, või kui on olemas direktiivi 95/46 artikli 25 lõike 6 alusel (nüüd määruse (EL) 2016/679 artikli 45 lõige 3) tehtud komisjoni otsus, milles on tuvastatud, et see kolmas riik tagab liidu õiguse tähenduses piisava kaitsetaseme, ja otsus hõlmab ametiasutusi, kellele broneeringuinfot edastada kavatakse (Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 214).

- 52 Direktiivi (EL) 2016/681 artikkel 11 viidatud tingimusi ei täida. Direktiivi artikli 11 lõike 1 punkt a viitab raamotsuse 2008/977/JSK artiklile 13. Kõnealune raamotsus tunnistati direktiiviga (EL) 2016/680 kehtetuks. Viiteid raamotsusele käsitatakse nüüd viidetena direktiivile (EL) 2016/680, vt kõnealuse direktiivi artikkel 59. Kehtetuks tunnistatud raamotsuse 2008/977/JSK artiklile 13 vastavad sisuliselt direktiivi (EL) 2016/680 artiklid 35–38.
- 53 Direktiivi (EL) 2016/680 artikli 35 lõike 1 punkti d kohaselt eeldab andmete edastamine kolmandale riigile, et komisjon on artikli 36 kohaselt võtnud vastu kaitse piisavuse otsuse või kui sellist otsust ei ole vastu võetud, siis on olemas artikli 37 kohased piisavad kaitsemeetmed, või kui ka need puuduvad, siis on tegemist artiklis 38 viidatud erandi kohaldamist võimaldava eriolukorraga. Seega ei taga direktiivi (EL) 2016/681 artikli 11 lõike 1 punktis a sisalduv viide raamotsuse 2008/977/JSK artiklile 13 ja seega direktiivi (EL) 2016/680 artiklile 35 andmekaitse piisavat taset kolmandas riigis, kui direktiivi (EL) 2016/680 artiklile 38 viidates lubab see edastada broneeringuinfot kolmandatele riikidele ka ilma kaitse piisavuse otsuse või piisavate kaitsemeetmete olemasoluta. See peab paika seda enam, et mõiste „eriolukord“ on direktiivi (EL) 2016/680 artikli 38 tähenduses sõnastatud väga laialt. Viidatud säte lubab nimelt edastada broneeringuinfot andmekaitse ebapiisava tasemega kolmandatele riikidele juhul, kui see on üksikjuhtumite korral vajalik direktiivi (EL) 2016/680 artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel (süütegude tõkestamiseks, uurimiseks, avastamiseks, nende eest vastutusele võtmiseks või kriminaalkaristuste täitmisele pööramiseks, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmiseks ja nende ennetamiseks) või üksikjuhtumi korral nende eesmärkidega seotud konkreetsete õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks, vt direktiivi (EL) 2016/680 artikli 38 lõike 1 punktid d ja e.

Neljas küsimus: toidusoove käsitlevad andmed vabas vormis täidetaval tekstiväljal

- 54 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 6 lõike 4 neljanda lause kohaselt ei tohi kriteeriumid, mille alusel liikmesriikide broneeringuinfo üksused broneeringuinfo automaatselt võrdlevad või töötlevad, mitte mingil juhul põhineda inimese rassil või etnilisel päritolul, poliitilisel seisukohal, usutunnistusel või filosoofilisel veendumusel, ametiühingusse kuuluvusel, tervises seisundil, seksuaalelul või seksuaalsel sättumusel.
- 55 Viidatud säte sisaldab siiski vaid deklareeritud kavatsust, millele tõmbab kriipsu peale eelkõige direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punkt 12. Nimelt saab vabas vormis täidetava tekstivälja „Üldised märkused“ kaudu, mis tuleb eranditult igal üksikjuhul tingimata täita, edastada broneeringuinfo üksustele ettenägematul hulgal andmeid, eelkõige delikaatseid andmeid, et viimased saaksid neid kasutada. Kõnealuse vabas vormis täidetava tekstivälja kaudu saab näiteks teada anda, et reisija soovis koššertoitu või *halal*-roogi. Selliste andmete põhjal saab aga teha järeldusi asjaomase isiku usutunnistuse kohta, millest tulenevalt on tegemist eriti delikaatsete andmetega eespool nimetatud tähenduses.

Viies küsimus: lennuettevõtjate edastatav teave

- 56 Direktiivi (EL) 2016/681 artikli 13 lõike 3 kohaselt ei piira kõnealune direktiiv direktiivi 95/46/EÜ kohaldamist lennuettevõtjate poolse isikuandmete töötlemise suhtes, eelkõige mis puudutab nende kohustust võtta asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid isikuandmete turvalisuse ja konfidentsiaalsuse kaitsmiseks. Ka direktiivi (EL) 2016/681 artikli 21 lõige 2 sätestab, et kõnealune direktiiv ei piira direktiivi 95/46/EÜ kohaldamist isikuandmete töötlemisele lennuettevõtjate poolt.
- 57 Direktiiv 95/46/EÜ on asendatud määrusega (EL) 2016/679 (vt määruse (EL) 2016/679 artikli 94 lõige 2, mille kohaselt käsitatakse viiteid direktiivile 95/46/EÜ viidetena määrusele (EL) 2016/679).
- 58 Määruse (EL) 2016/679 artikli 13 kohaselt tuleb juhul, kui andmesubjektiga seotud isikuandmed on kogutud andmesubjektilt, andmesubjektile teatavaks teha kogu viidatud artiklis loetletud teave. Mõiste „isikuandmed“ on määratletud määruse (EL) 2016/679 artikli 4 punktis 1. Reisijate ja asjassepuutuvate kolmandate isikute broneeringuinfo kogumine lennuettevõtjate poolt on isikuandmete kogumine kõnealuses tähenduses, millest tulenevalt on määruse (EL) 2016/679 artikkel 13 käesoleval juhul lennuettevõtjate suhtes kohaldatav.
- 59 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kuna broneeringuinfo töötlemisega seonduv põhiõiguste riive on – nagu juba mainitud – tõsine, tuleb teavitamiskohustuste suhtes kohaldada rangeid kriteeriume.

- 60 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on lennuettevõtjate kohustus anda reisijatele määruse (EL) 2016/679 artiklite 13 ja 14 kohast teavet, kuna vastasel korral tekiks lünk, mis oleks vastuolus põhiõiguste harta artiklitega 7 ja 8. Seega on ilmselt vajalik, et lennuettevõtjad teavitaksid reisijaid sõnaselgelt kogu nende kohta kogutud broneeringuinfo, andmete kavandatavast edastamisest liikmesriikide broneeringuinfo üksustele ja nende edasitöötlemisest nendes üksustes, sealhulgas andmete viie aasta pikkusest säilitamistähtajast ja andmesubjektide konkreetsetest õigustest. Ilma sellise teabeta on asjaomastel reisijatel praktiliselt võimatu kasutada neile kui andmesubjektidele kuuluvaid õigusi. Direktiiv (EL) 2016/681 aga asjaomaseid sätteid ei sisalda.
- 61 Euroopa Kohus märkis juba Euroopa Liidu ja Kanada vahelist lepingu käsitlevas arvamuses, et kõnealuste õiguste tagamiseks on oluline, et lennureisijaid teavitataks nende broneeringuinfo Kanadasse edastamisest ja kasutamisest kohe, kui teavitamine ei saa enam kahjustada kavandatavas lepingus nimetatud ametiasutuste poolt läbiviidavat uurimist. Niisugune teavitamine on vajalik nimelt selleks, et lennureisijad saaksid teostada õigust nõuda, et neil võimaldataks tutvuda neid käsitleva broneeringuinfo ja vajaduse korral seda infot parandataks, ning kasutada harta artikli 47 esimese lõigu alusel tõhusat õiguskaitsevahendit kohtus (Euroopa Kohtu (suurkoda) 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15, EU:C:2017:592, punkt 220).
- 62 Näitena reisijate ebapiisava teavitamise kohta lennuettevõtjate poolt olgu siinkohal esitatud selle lennuettevõtja teave, mille teenuseid kasutas kaebaja. Teave, mille avaldas Lufthansa AG oma veebisaidil (<https://www.lufthansa.com/xx/de/informationen-zum-datenschutz>, viimati avatud 11. mail 2020), on järgmine:

„Kes on vastutav isik?

Deutsche Lufthansa [...] teavitab Teid järgnevalt Teie isikuandmete töötlemisest [...]

[...]

Kelle poole saan pöörduda?

Kui Teil [...] on küsimusi andmekaitse kohta [...], võtke ühendust meie andmekaitseametnikuga:

[...]

Millistele [...] kohustustele tuginedes töötleme Teie andmeid?

Broneeringuinfot töötleme määruse (EL) 2016/679 artikli 6 lõike 1 esimese lause punktist c tulenevate seadusjärgsete kohustuste alusel:

Seadusjärgse kohustuse raames töötlemise isikuandmeid [...] julgeolekuga seotud nõuete täitmiseks [...]

Teabe edastamine **migratsiooniautustele:**

- Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide ja/või Kanada vahel sõlmitud broneeringuinfo lepingu alusel
- Saksamaa broneeringuinfo seaduse (Fluggastdatengesetz) alusel
- API* (Advance Passenger Information) andmete edastamine juhul, kui oleme kohustatud tegema koostööd kontrollide korraldamisel rahvusvahelises reisiliikluses

***Passi või isikutunnistuse masinloetava ala andmed**

Lisateavet saate pädevatelt asutustelt.

[...]

Kellele edastatakse Teie andmed?

[...] Teie andmed [võidakse] edastada saajate järgmistele kategooriatele:

[...]

riigiametid ja asutused, nt tulenevalt riiki sisenemist reguleerivatest sätetest või korrakaitse- ja uurimistoimingutest.

Isikuandmeid võidakse edastada ka kolmandatele riikidele või rahvusvahelistele organisatsioonidele. Teie kaitseks ja Teie isikuandmete kaitseks on andmete sellisel edastamisel vastavalt õigusaktide tingimustele ja kooskõlas nendega ette nähtud piisavad kaitsemeetmed.

Kui andmete edastamine ei põhine seaduslikul alusel või kui andmeid edastatakse riigile[,], mille suhtes ei ole olemas Euroopa Liidu Komisjoni tehtud kaitse piisavuse otsust, kasutame Euroopa Liidus kehtivaid lepingute tüüptingimusi.

Millised on Teie andmekaitseõigused?

Lufthansa on seadnud oluliseks eesmärgiks kujundada andmetöötlusprotsessid õiglaselt ja läbipaistvalt. Seepärast on meie jaoks tähtis, et asjaomased isikud saaksid vastuväidete esitamise õiguse kõrval kasutada järgmisi õigusi, eeldusel et selleks on olemas seaduslik alus:

õigus tutvuda andmetega, määruse (EL) 2016/679 artikkel 15

õigus andmete parandamisele, määruse (EL) 2016/679 artikkel 16

õigus andmete kustutamisele („õigus olla unustatud“), määruse (EL) 2016/679 artikkel 17

õigus isikuandmete töötlemise piiramisele, määruse (EL) 2016/679 artikkel 18

andmete ülekandmise õigus, määruse (EL) 2016/679 artikkel 20

õigus esitada vastuväiteid, määruse (EL) 2016/679 artikkel 21

[...]“

- 63 Kõnealust teavet tuleb pidada ebapiisavaks ja eksitavaks. Ilmselgelt on puudulik eelkõige märkus, et API andmete puhul on asjassepuutuv ainult passi või isikutunnistuse masinloetav osa. Nimelt tuleb vastavalt direktiivi (EL) 2016/681 I lisa punktile 18 edastada kogutud API andmed, muu hulgas lennuettevõtja, lennu number, väljumiskuupäev, saabumiskuupäev, väljumislennujaam, saabumislennujaam, väljumis- ja saabumisaeg, seega ei piirdu edastamine sugugi ainult passi või isikutunnistuse masinaloetava osa andmetega. Peale selle ei leidu ühtegi viidet direktiivile (EL) 2016/681, viidatakse üksnes FlugDaGile. Lisaks puudub igasugune viide direktiivi (EL) 2016/681 või FlugDaGi sisule. Asjaomasele isikule ei ole seega enne lennu broneerimist selge, milline asutus on asjaomase liikmesriigi broneeringuinfo üksus ja kuidas saab selle poole pöörduda, kuidas täpselt seal broneeringuinfot töödeldakse või kui kaua tohib tema andmeid seal säilitada. Seega saab teha järelduse, et viis, kuidas teavitab Lufthansa AG reisijaid – rääkimata teistest isikutest, keda tuleb samuti teavitada –, ei vasta määruse (EL) 2016/679 artikli 13 nõuetele.